

Webinar 5 onder b Leerplichtwet door het OM

Maandag 8 december 2025

Vooraf ingestuurde vragen

Vraag 1: Wat is de status van een proces-verbaal dat al bij de rechtbank ligt nu het OM heeft besloten te stoppen met handhaving van artikel 5 onder b?

Worden deze zaken nog behandeld of ingetrokken?

Antwoord: Het OM heeft besloten om lopende strafzaken in te trekken. Dit komt door versnipperde jurisprudentie en de wens om strafrecht niet langer als normstellend instrument te gebruiken voor artikel 5b. Gemeenten kunnen dus niet meer rekenen op strafrechtelijke doorzetting en moeten zich richten op formele toetsing en zorgkaders.

Vraag 2: Wat kan een leerplichtambtenaar doen als blijkt dat een arrondissement afwijkt van de landelijke handreiking of deze niet naleeft?

Antwoord: Alle regioparketten zijn op de hoogte van het besluit en de handreiking. Alsnog ingestuurde pv's vanwege het overtreden van de formele vereisten uit de handreiking worden landelijk besproken. Het OM beoordeelt op de formele vereisten. Inhoudelijke toetsing gaan we niet meer over. Gebruik zo mogelijk zorgkaders bij signalen van bedreigde ontwikkeling, bijvoorbeeld bij gezinnen die geheel geïsoleerd lijken. We hopen dat er politieke druk ontstaat en wetgevingsoplossingen zijn in voorbereiding.

Vraag 3: Hoe strak moet een leerplichtambtenaar de datum van 1 juli aanhouden bij een beroep op vrijstelling dat daarna wordt gedaan?

Antwoord: De datum van 1 juli geldt vooral voor vervolg-vrijstellingen. Bij eerste beroepen speelt deze datum niet op dezelfde manier. Zorg voor duidelijke communicatie richting ouders over termijnen. Vanuit leerplichtambtenaren zelf hebben we begrepen dat op deze datum niet strikt werd gehandhaafd, het heeft in het verleden ook nooit pv's of veroordelingen opgeleverd.

Vraag 4: Hoe ga je om met een situatie waarin een kind onderwijs in Nederland heeft gevolgd, daarna in het buitenland is ingeschreven en bij terugkomst een beroep op vrijstelling doet?

Antwoord: Dit wordt gelijkgesteld aan een verhuizing. Artikel 8 lid 2 blijft leidend: eerdere inschrijving kan een blokkade vormen voor een beroep op vrijstelling.

Vraag 5: Heeft het OM tips voor leerplichtambtenaren om vrijstellingen te toetsen zonder levensovertuiging te vermelden?

Antwoord: Toets alleen formele vereisten zoals termijnen, volledigheid en ondertekening. Inhoudelijke toetsing op overtuiging is niet toegestaan.

Vraag 6: Kunnen er concretere kaders komen die aangeven wat de verklaring uit artikel 8 moet omvatten?

Antwoord: De verklaring moet voldoen aan formele vereisten. De wetgever heeft nooit gewild dat 'het gewicht van de bedenkingen wordt onderzocht'. Het toetsen van geloof of overtuiging behoort ook niet bij een gemeente te liggen, daarom gaan we niet meer over tot inhoudelijke toetsing. Wel moeten ouders er blijk van geven dat zij bezwaren hebben tegen de richting van alle scholen in de omgeving en waarom dit een 'zwaarwegende bedenking is'. Hier werd echter niet eenduidig mee omgegaan en door het besluit van het OM zal nu geen inhoudelijke toets meer plaatsvinden.

Vraag 7: Welk handelsperspectief is er nu voor leerplichtambtenaren bij vrijstelling 5b?

Antwoord: Focus op formele toetsing en benut zorgmeldingen bij signalen van bedreigde ontwikkeling. Documenteer casuïstiek en signaleer richting beleid. Daarom is het ook wel van belang de vrijstellingen te blijven registreren.

Vraag 8: Verkenning om de wet volledig uit het strafrecht te halen?

Antwoord: Het OM onderzoekt voor het verzuimsignaal verplaatsing naar zorg- en bestuursrechtelijke kaders. De leerplichtwet lijkt sterk verouderd en de handhaving is niet effectief, bijvoorbeeld door het onderscheid tussen geoorloofd en ongeoorloofd verzuim. Strafrecht is repressief en pakt achterliggende problematiek niet aan. Nog geen besluit, maar verkenning loopt.

Chatvragen tijdens de sessie

Vraag 9: Is thuisonderwijs nog steeds geen erkende vorm van onderwijs?

Antwoord: Klopt, thuisonderwijs is niet erkend. Ouders die kinderen structureel thuis houden, zijn in overtreding, tenzij een rechtsgeldige vrijstelling geldt. In de rechtspraak werd echter wel het thuisonderwijs betrokken bij de overwegingen, omdat het recht op onderwijs van kinderen in het geding is.

Vraag 10: Wat zijn de criteria die overblijven?

Antwoord: Alleen formele vereisten zoals tijdigheid, volledigheid en artikel 8 lid 2. Inhoudelijke toetsing is niet meer van toepassing. Eerdere inschrijvingen of het volgen van onderwijs zijn vooral redenen om alsnog te vervolgen.

Vraag 11: Moeten ouders aantonen dat ze alle scholen binnen redelijke afstand hebben onderzocht?

Antwoord: In de wettelijke vereisten is wel opgenomen dat het bezwaar de richting van alle scholen in de omgeving moet betreffen. De vorm waarin dit bezwaar moet worden toegelicht, is echter niet eenduidig of voorgeschreven. Feitelijke onderbouwing per school werd niet overal vereist. Een verklaring van bedenkingen tegen de richting van scholen volstaat dan ook.

Vraag 12: Plaatst het OM zich niet buiten de overheid door niet te handhaven?

Antwoord: Het OM is in het staatsbestel de enige instantie die in individuele gevallen besluit wel of niet tot strafrechtelijke vervolging over te gaan. Hier speelde het gebrek aan consistentie en aanknopingspunten voor toetsing een belangrijke rol. Strafrechtelijke handhaving op 5b is niet langer passend door versnipperde handhaving en rechtspraak. Bovendien gingen kinderen hierdoor niet alsnog naar school.

Vraag 13: Kan de gemeente bestuursrechtelijk handhaven?

Antwoord: Nee, beroep op vrijstelling is geen bestuursrechtelijk besluit. Bestuursrechtelijke handhaving is niet mogelijk.

Vraag 14: Als 5b verdwijnt, is OM bereid ouders te vervolgen die kinderen thuis houden?

Antwoord: Ja, maar dan op andere wettelijke grondslagen zoals inschrijvingsplicht/absoluut verzuim.

Vraag 15: Waarom nog om een verklaring vragen als we die niet mogen toetsen?

Antwoord: Omdat de verklaring een formeel vereiste is en door registratie van vrijstellingen houd je zicht op de aantallen of gezinnen die het betreft. .

Vraag 16: Hoe constateren dat kinderen geen onderwijs volgen?

Antwoord: Zeer moeilijk. Gebruik zorgmeldingen via Veilig Thuis of samenwerking met lokale wijkteams..

Vraag 17: Kan Raad voor de Kinderbescherming betrokken worden?

Antwoord: Ja, maar dat is een zorgtraject, geen strafrecht. Bij een pv tegen de ouders op grond van 5b Lpw wordt ook niet de RvdK betrokken. Er moeten dus afspraken komen, bijvoorbeeld door aansluiting van de leerplichtambtenaar bij de beschermingstafel.

Vraag 18: Explosie aan beroepen sinds OM-berichtgeving?

Antwoord: Ja, stijging zichtbaar, maar nog geen harde cijfers. Bij het besluit van het OM is in de overweging betrokken dat de cijfers al jaren stijgen. Een wijziging is echt hard nodig.